

Полищук С.В.

старший преподаватель НТУУ «КПІ»

ПОДХОДЫ К ОЦЕНКЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИНТЕГРИРОВАННОЙ СИСТЕМЫ БЮДЖЕТИРОВАНИЯ

В данной статье рассмотрены вопросы оценки эффективности интегрированной системы бюджетирования. Исследуются как количественные так и качественные факторы эффективности интегрированного бюджетирования. Предложено рассматривать оценку в разрезе процессов и предприятия в целом.

Ключевые слова: стратегическое управление, интегрированная система бюджетного планирования, бюджет, бюджетирование.

Polishchuk S.V.

Senior Lecturer NTU "KPI"

APPROACHES TO THE EVALUATION OF THE INTEGRATED SYSTEM BUDGETING

This article discusses how to evaluate the effectiveness of integrated budgeting system. We study both quantitative and qualitative factors of effective integrated budgeting. A considered assessment in terms of processes and the whole enterprise.

Key words: strategic management, integrated system of budget planning, budget, budgeting.

Редько О.В.

аспірант ФММ НТУУ «КПІ»

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті розглянуто відносини між промисловим підприємством та державою у напрямі підвищення енергоефективності суспільного виробництва.

Ключові слова: енергоефективність, програма енергозбереження, державна підтримка, енергетичний збір.

Вступ. Діяльність у сфері енергозбереження є одним з інструментів реалізації концепції стійкого економічного розвитку, тому питання ефективного споживання енергетичних ресурсів являє собою глобальну проблему, якою постійно переймається світова наукова громадськість.

Низька енергоефективність економіки України зумовлена, перш за все, відсутністю пріоритету капіталовкладення в енергозбереження порівняно з іншими видами інвестицій, станом основних фондів підприємств, галузевою структурою економіки, рівнем її тінізації та багатьма іншими факторами [1, с. 8].

Одним з важливих факторів економії ПЕР вважають наявність та повномасштабну реалізацію програм енергозбереження (далі – ПЕЗ) [2, с. 174], тобто низки заходів, які дають змогу підвищити енергетичну ефективність виробництва. За об'єктом складання розрізняють державні цільові, регіональні, галузеві, а також програми підприємства. Їх розробляють та приймають для проведення ефективної цілеспрямованої діяльності підприємств, галузей, регіонів та держави в цілому щодо організації та координації дій у сфері енергозбереження [3; 4].

Оскільки в регіональних ПЕЗ ураховуються пріоритети регіону, в галузевих – інтереси сукупності підприємств і організацій, об'єднаних спільністю ознак діяльності, то з принципів формування цих програм і впливає найбільший їх недолік: усі заходи розглядаються окремо та без урахування умов і можливостей конкретного підприємства, на якому буде здійснюватися їх реалізація. На підставі проведеного аналізу встановлено, що для успішної реалізації ПЕЗ усіх рівнів необхідно враховувати, перш за все, умови конкретного підприємства, і саме таким програмам треба приділяти максимальну увагу.

Розробленню науково–методичних засад та дослідженню різних аспектів енергозбереження присвячені праці багатьох вітчизняних учених, таких як: О. Морозов, В. Геєць, Ю. Качан, В. Лір, А. Праховник, О. Суходоля та ін.

Незважаючи на значну кількість наукових праць та істотні досягнення, низка завдань теоретико–методичного характеру розроблена не досить повно, а тому потребує подальших досліджень. Зокрема, не визначені шляхи узгодження застосування окремих засобів підвищення енергоефективності для успішної реалізації програм енергозбереження промислових підприємств.

Постановка задачі. Метою статті є визначення можливостей підвищення ефективності реалізації програм енергозбереження промислових підприємств шляхом узгодження підходів до їх складання з інструментами мотивації енергозберігаючої діяльності.

Результати дослідження. Оскільки механізми впливу на господарську діяльність підприємств усіх форм власності щодо енерговитрат на виробництво одиниці продукції та послуг є недосконалими через відсутність більшості енергетичних стандартів та технічних регламентів у сфері енергоефективності та невідповідність їх європейським директивам, на час переходу до стандартизації енерговикористання можна запропонувати використання прогресивної системи нормування питомих енерговитрат [5, с. 7].

Також для виконання зазначених у державних ПЕЗ планових завдань зі зниження енергоємності ВВП держава має забезпечити економічну доцільність реалізації ПЕЗ промислових підприємств. Адже для забезпечення прискорених темпів зниження енергоємності ВВП та відповідності темпам упровадження галузевих та регіональних програм енергозбереження в програму можуть бути включені і заходи, які не відповідають на цей час вимогам економічної доцільності. Тому, щоб зробити термін окупності таких заходів прийнятним, частина вартості їх упровадження має компенсуватися державою у вигляді певних пільг або дотацій. Державна підтримка передбачає стимулювання не виробничої діяльності підприємства, а конкретної програми підвищення енергоефективності, і може виражатися у зменшенні податкового навантаження, сприятливій кредитній політиці фінансових установ або в участі зазначених промислових підприємств у програмах технічної допомоги за підтримки ЄС.

Засоби, що використовуються з метою підвищення ефективності реалізації програм енергозбереження промислових підприємств, для узгодження їх використання мають бути елементами єдиного механізму. Однією з вимог до нього є те, що всі наміри з боку як підприємства, так і держави повинні мати юридичну силу, тобто потрібен документ, де будуть зафіксовані права, обов'язки та відповідальність сторін. У цьому документі, що регламентуватиме відносини між підприємством та державою, мають знайти відображення такі елементи:

- програма заходів з покращення енергоефективності (програма енергозбереження), яку підприємствам необхідно виконати протягом певного часу. Вона повинна містити такі енергозберігаючі заходи, які забезпечать енергоємність кінцевої продукції не вище за світові аналоги, тобто довести підприємство до рівня розвитку світових енергоефективних технологій. Також у ній має бути інформація, в які терміни досягнення запланованих показників є прийнятним з технічного погляду, тобто повинен бути вказаний час реалізації програми та окремих заходів у її складі;

- гранична та прогресивні норми витрат ПЕР. У рамках застосування запропонованої прогресивної системи нормування питомих енерговитрат, на відміну від існуючої, граничні норми енергоспоживання визначаються за найменшим досяжним значенням витрати енергоресурсу на виробництво аналогічної продукції чи послуг, на час переходу за наявності на підприємстві програми енергозбереження та за результатами виконання останньої встановлюються прогресивні питомі норми питомих енерговитрат, величина яких відображає енергоефективність виробництва, а у разі їх перевищення передбачаються більш суворі штрафні санкції у вигляді енергетичного збору;

- сума держпідтримки та форми її надання залежно від етапу реалізації програми. Це може бути скасування або зменшення податку на прибуток від енергозберігаючої діяльності, звільнення від митних платежів імпортованого енергоефективного обладнання, компенсація відсотків за користування

кредитом на придбання такого обладнання, застосування сприятливої амортизаційної політики тощо. Як бачимо, всі перелічені інструменти надання державної підтримки підприємству в різні часи були зазначені в Законі України «Про енергозбереження», але, на жаль, лише декларативно. Безпідставне в багатьох випадках їх використання [1] і зумовило скасування таких положень у Законі;

- розрахунки необхідних фінансових та інших ресурсів і плану інвестування;
- графік виконання;
- механізми консультацій із зацікавленими особами, моніторингу виконання тощо.

Для усунення суперечності обов'язковості або добровільності застосування розроблених інструментів підвищення ефективності реалізації ПЕЗ найбільш дієвим може стати підписання добровільних угод, які засновані на взаємній зацікавленості уряду та підприємства.

Оскільки адресна держпідтримка потребує забезпечення гарантій щодо досягнення потрібної енергоефективності, також пропонується використовувати механізм страхування. Остання пропозиція ґрунтується на тому, що повна реалізація ПЕЗ до досягнення юридично зафіксованих показників енергоємності продукції у визначені в запропонованому документі терміни у разі забезпечення умов економічної доцільності також підлягає страхуванню. Розмір страхового покриття не має бути меншим, ніж сума держпідтримка. При цьому послуги страхування повинно сплачувати підприємство – замовник. А страхові компанії, щоб знизити ризик невиконання програм, будуть зацікавлені власним коштом робити останнім експертизу.

Щодо рекомендації форм надання державної підтримки для забезпечення економічної доцільності виконання ПЕЗ: залучення додаткових ресурсів, викликаних як перерозподілом витрат, так і внаслідок прискореної реалізації ПЕЗ, у вигляді кредиту зумовить нарахування відсотків, а застосування прогресивних норм витрат ПЕР – штрафні санкції за неефективне енерговикористання. Разом із скасуванням енергетичного збору компенсація відсотків за кредитом перевищує необхідну суму державної підтримки. Для підприємств на час виконання ПЕЗ, крім застосування прогресивних норм питомих витрат ПЕР, що скасовує нарахування енергетичного збору, можлива компенсація відсотків за користування кредитом на залучення додаткових коштів, викликаних перерозподілом грошового потоку та скороченням терміну реалізації програми, або інші розглянуті методи, наприклад, тарифні та податкові пільги, що зроблять прискорене впровадження ПЕЗ економічно привабливим.

Використання системи прогресивного нормування енерговитрат та державної підтримки не змінює загальних показників ефективності ПЕЗ, а лише впливає на розмір фінансових зобов'язань підприємства. Система прогресивного нормування питомих енерговитрат їх збільшує, тим самим

стимулюючи підприємство до зниження енергоємності продукції, щоб уникнути нарахування енергетичного збору, а державна підтримка, навпаки, зменшує і забезпечує підприємству умови економічної доцільності виконання програми енергозбереження.

Така компенсуюча дія засобів ще раз підтверджує необхідність використовувати їх лише узгоджено у вигляді ланок єдиного механізму, що запобігатиме їх безпідставному використанню окремо. Мається на увазі застосування інструментів, що збільшують фінансові зобов'язання, для всіх підприємств, а засобів, що їх зменшують, – для підприємств, які впроваджують енергозберігаючі програми.

Послідовність використання засобів підвищення ефективності впровадження ПЕЗ промислового підприємства, що відповідає механізму узгодження:

- підприємство складає ПЕЗ;
- держава (уряд) рекомендує пріоритетний термін реалізації цієї ПЕЗ з огляду на відповідність темпам упровадження галузевих або регіональних програм або на час досягнення певного рівня ефективності енерговикористання, що оцінюється за показником енергоємності продукції;
- при економічній недоцільності реалізації ПЕЗ підприємства прискореними темпами виконується оптимізація її параметрів у циклі;
- визначаються прогресивні норми питомих енерговитрат для підприємства за показниками ПЕЗ після оптимізації її параметрів (передбачається, що вдосконалена система нормування питомих енерговитрат використовується для всіх без винятку підприємств);
- якщо після оптимізації параметрів ПЕЗ її реалізація залишається економічно недоцільною, визначається сума державної підтримки, що забезпечить підприємству компенсацію витрат на виконання програми до зазначеного рівня;
- визначаються джерела державної підтримки, зумовлені конкретними потребами підприємства у певний час;
- обов'язки та відповідальність сторін юридично фіксуються угодою;
- виконання ПЕЗ страхується підприємством.

Висновки. Основні завдання, які мають бути вирішені при використанні механізму узгодження засобів підвищення ефективності впровадження ПЕЗ підприємствами:

- обґрунтування вибору ключових секторів і проблем, пріоритетності вирішення питань енергозбереження, в тому числі переліку, послідовності та тривалості енергозберігаючих заходів у складі ПЕЗ;
- формулювання політики та стратегії підприємства щодо підвищення енергоефективності у комплексі з розроблення конкретних стимулюючих заходів; зокрема, впровадження й використання системи прогресивного нормування питомих енерговитрат, що втілить високі стандарти енергоефективності через штрафи за нераціональне використання енергоресурсів.

Список використаних джерел

1. Енергоефективність як ресурс інноваційного розвитку: Національна доповідь про стан та перспективи реалізації державної політики енергоефективності у 2008 році / [С.Ф. Єрмілов, В.М. Геєць, Ю.П. Яценко, В.В. Григоровський, В.Е. Лір та ін.]. – К. : НАЕР, 2009. – 93 с.
2. Лір В.Е. Економічний механізм реалізації політики енергоефективності в Україні / В.Е. Лір, У.Є. Письменна. – К. : НАН України ; Ін-т екон. та прогноз., 2010. – 208 с.
3. Суходоля О.М. Концептуальні основи розробки програм енергозбереження / О.М. Суходоля // Зб. наук. пр. НАДУ. – К. : Вид-во НАДУ. – 2004. – № 1. – С.173–182.
4. Стратегія енергозбереження в Україні : аналітично–довідкові матеріали : в 2-х т. / [за ред. В.А. Жовтянського, М.М. Кулика, Б.С. Стогнія]. – К. : Академперіодика, 2006. – Т. 1: Загальні засади енергозбереження, 2006. – 510 с.
5. Мигас І.М. Стан енергоспоживання в Україні та проблеми впровадження системи управління стимулюванням енергозберігаючих програм на підприємствах / І.М. Мигас // Персонал. – 2000. – № 4 (58), приложение № 7 (12). – С. 80–87.
6. Братковська К.О. Про систему прогресивного нормування питомих енерговитрат / Ю.Г. Качан, К.О. Братковська // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. пр. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2007. – Вип. 234 : в 5 т. – Т. III. – С. 749–753.

Редько А.В.

аспірант ФММ НТУУ «КПІ»

ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ РЕАЛИЗАЦИИ ПРОГРАММ ЭНЕРГОСБЕРЕЖЕНИЯ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

В статье рассмотрены отношения между промышленным предприятием и государством в направлении повышения энергоэффективности общественного производства.

Ключевые слова: энергоэффективность, программа энергосбережения, государственная поддержка, энергетический сбор.

Redko O.V.

postgraduate student FMM NTUU «KPI»

IMPROVING THE EFFICIENCY OF ENERGY SAVING INDUSTRIAL APPLICATIONS

The article deals with the relationship between industrial enterprises and state towards energy efficiency of social production.

Keywords: energy efficiency, energy conservation program, government support, the energy tax.

Трегубов О.С.

к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства ДонНУ

ФОРМУВАННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ ТУРИЗМУ ЯК УМОВА ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ

В статті досліджено формування інфраструктури туризму як умови вдосконалення діяльності підприємств туристичної сфери. Важливою умовою розвитку туризму як визначального фактора модернізації економіки й стабілізації соціальної обстановки є участь держави у формуванні сприятливої атмосфери для розвитку туризму, патронуванні розвитку базових галузей, участі в інвестиційній діяльності і розвитку матеріально-технічної бази.

Обґрунтовані перспективні напрями досліджень та впровадження в практику діяльності підприємств туристичної сфери інноваційних управлінських проектів з метою подальшого розвитку туристичного сектору національної економіки.

Ключові слова: туризм, підприємства туристичної сфери, туристичний продукт, туристичний потік, туристичні ресурси, інфраструктура туризму.

Вступ. В останні роки в Україні зростає увага вчених і фахівців туристичної галузі до проблем розвитку туризму, підприємств галузі, формування національної туристичної індустрії, управління в сфері, економічної ефективності туристичної галузі, використання рекреаційних систем тощо. Питання історії виникнення туристичної сфери та подальшої її трансформації досліджуються в працях Бурчакові В.І., Герасименка В.Г., Дворова Т.А., Лугової О.В., Слободяна П.М., Степанкова Д.А., Федорченка В.К. та інших авторів.

Постановка задачі. Метою дослідження є визначення напрямків та основних заходів щодо формування інфраструктури туризму для вдосконалення діяльності підприємств цієї галузі.

Результати дослідження. Глибоке вивчення багатьох аспектів, пов'язаних із залученням і обслуговуванням туристів, включаючи широкий спектр – від планування і підготовки маршрутів до будівництва спеціалізованих комплексів, від роботи з клієнтами до розвитку інфраструктури окремих регіонів дозволяє віднести туризм до сучасної індустрії відпочинку, лікування, розваги, бізнесу. За даними Всесвітньої туристичної організації, обсяги міжнародного туристичного бізнесу в грошовому виразі в найближчі подвояться 20 років і складуть 7,2 трлн. доларів [1]. Надходження від міжнародного туризму складають 6% від загального обсягу світового експорту і 25-30% від світової торгівлі послугами, 7% світових інвестицій, 11% світових споживчих витрат, 5% усіх податкових надходжень [2].

Аналіз розвитку туризму України, а також досвіду країн з розвиненою індустрією туризму, дозволяє розробити систему заходів [3], що могли б